

شیوه‌های پیشگیری وضعی در مقابله با تهدید نرم دشمن (مطالعه موردی؛ یگان ویژه ناجا)

اکبر استرکی^۱

احمد رضا منتجبی^۲

رضا طلایی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۳/۲۰

چکیده

«تهدید» به عنوان یک مؤلفه، همراه همیشگی انسان در طول تاریخ بوده که از یک سو؛ ضرورت معنا و مفهوم امنیت را متجلی نموده و از سوی دیگر؛ ضرورت ایجاد و حفظ آمادگی برای دفاع و مقابله با آن را یادآوری نموده است. اکثر تحلیلگران سیاسی بر این باورند که تهدیدهای نرم، یکی از راه‌های اصلی استکبار جهانی برای مقابله با نظام مقدس جمهوری اسلامی است. با نگاهی به وقایع چند سال گذشته؛ چه در عرصه بین‌المللی و چه در سطح کشورمان (به ویژه وقایع پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸) مشخص می‌شود که این موضوع دامن‌گیر کشورمان بوده است، بنابراین با توجه به ویژگی‌ها و خصوصیتی که دارد، بایستی بتوانیم با شناخت و درک صحیح و دقیق، به مقابله با آن بپردازیم. یکی از وظایف اصلی نیروی انتظامی، تأمین امنیت برای برگزاری اجتماعات، تشکل‌ها، راهپیمایی‌ها و فعالیت‌های قانونی و مجاز و نیز ممانعت از هرگونه تشکل و راهپیمایی و اجتماع غیرمجاز و مقابله با اغتشاش، بی‌نظمی و فعالیت غیرمجاز، بوده (قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی، ماده ۴) که انجام این مأموریت بر عهده یگان ویژه می‌باشد. هرچند رویکردهای مختلفی برای مقابله با تهدید نرم دشمن وجود دارد، لیکن یکی از رویکردهای مهم، بهره‌گیری از شیوه‌های پیشگیری وضعی است. در این پژوهش، برای مقابله با تهدید نرم دشمن، چهار تکنیک مهم پیشگیری وضعی انتخاب گردید. جامعه آماری این پژوهش، کارکنان یگان ویژه نیروی انتظامی بوده که حجم نمونه با استفاده از فرمول کومولوف استرینف به تعداد ۱۱۲ نفر انتخاب و با طرح ۳۴ سؤال بسته در قالب پرسشنامه به جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها در قالب نرم‌افزار SPSS و از دو آزمون فریدمن و خی‌دو استفاده شد. نتایج حاصل از این پژوهش، نشان داد که پیشگیری وضعی از طریق افزایش زحمت لازم در برابر تهدید نرم دشمن، بایستی در اولویت اول مسئولان و متولیان امر قرار گیرد.

کلید واژه‌ها:

پیشگیری / پیشگیری وضعی / تهدید نرم / دشمن / یگان ویژه.

۱. استادیار علوم ارتباطات اجتماعی

۲. کارشناس ارشد فرماندهی و مدیریت انتظامی

۳. عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، تهران - ایران

مقدمه

یکی از اساسی‌ترین مؤلفه‌های قدرت ملی هر نظام، نیروی پلیس آن می‌باشد و اساس اقتدار و ماندگاری آن، به این مهم بستگی دارد. کاملاً واضح و روشن است که تهدیدهای زیادی آن را نیز نشانه گرفته است؛ از تهدیدهای نرم می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین و خطرناک‌ترین آفت و بلا برای این مجموعه مهم و حیاتی در هر کشور نام برد، چرا که تهدید نرم بر خلاف سایر تهدیدها که ماهیت خود را زود نمایان ساخته و طرف مقابل را به واکنش و تقابل می‌کشاند، با حرکتی کاملاً نامحسوس، به گسترش و فراگیر شدن خود ادامه داده و می‌تواند در نهایت، حیات نظام سیاسی و کشور از جمله نیروهای مسلح و پلیس را به خطر اندازد. بنابراین می‌بایست مقابله و پیشگیری از تهدیدهای نرم از اولویت‌های کاری فرماندهان ناجا به‌خصوص نیروهای هدف تهدید نرم یعنی یگان ویژه قرار گیرد.

در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران تأمین امنیت شهروندان بر عهده نیروی انتظامی است و در شرایط خاص و بحرانی مأموریت مقابله با اغتشاشات و شورش‌ها از وظایف یگان ویژه می‌باشد، بدیهی است که دشمنان به‌دنبال ضربه زدن به نظام مقدس ج.ا.ا بوده و نیروی انتظامی را که به‌عنوان نیروی دافعه و پیشگیری‌کننده از اغتشاشات و درگیرهای خیابانی قرار دارد، مورد توجه ویژه خود قرار داده و با هجمه بر کار، نوع فعالیت و روش‌های مختلف تهدید نرم، کارکنان را دچار تردید فکری در باورها و عقاید آن‌ها نموده و در واقع به‌دنبال ایجاد نوعی رخوت و سستی بوده و زمینه پیشرفت و تسلط

بیگانه و دشمن داخلی را بیشتر و مصمم‌تر می‌سازد. عدم توجه به این مسئله در یگان ویژه غفلت بسیار بزرگی است که پیامد ملی در نظام و ساختار امنیتی کشور داشته و دارد و در مرتبه بالاتر و مهم‌تر، بی‌توجهی به جریان تهدید نرم دشمن در حوزه کارکنان یگان ویژه ناجا ضربه محکم و غافلگیرانه دشمن به امنیت پایدار کشور می‌باشد.

بنابراین یکی از مهم‌ترین وظایف و مأموریت‌های یگان ویژه کنترل و مقابله با اغتشاش و شورش است. به همین خاطر کارکنان این یگان برای انجام مأموریت علیه عناصر اغتشاشگر به‌طور مستمر مورد تهدید قرار می‌گیرند. این تهدیدها قبل، حین و بعد از مأموریت وجود داشته و چنانچه حفاظت از این کارکنان و پیشگیری از نفوذ تهدید نرم دشمن در این یگان مورد توجه جدی، دقیق و علمی قرار نگیرد، آسیب‌های جبران‌ناپذیری متوجه آن‌ها خواهد شد. در این راستا فرماندهان و مدیران و همچنین سازمان‌های نظارتی با سازوکار تعریف شده در تلاش هستند کارکنان را در برابر تهدیدها و آسیب‌ها حفظ و صیانت کنند.

تحقیق حاضر که از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی پیمایشی است، به‌منظور احصای شیوه‌های پیشگیری وضعی حفاظت از کارکنان در برابر تهدیدها و آسیب‌های ناشی از اجرای مأموریت می‌باشد.

الف. کلیات

۱/الف. بیان مسئله

یکی از مهم‌ترین وظایف یگان ویژه نیروی انتظامی به‌عنوان یک نیروی عملیاتی، مقابله با تجمعات و شورش‌های خیابانی و... بوده که در این راستا به صورت مستقیم با هر نوع خرابکاری و تروریسم و حرکت‌های مخل امنیت مقابله کرده و تأمین حفاظت از اجتماعات، تشکل‌ها و راهپیمایی‌های قانونی و مجاز و مقابله با هرگونه تشکل، راهپیمایی و اجتماع غیر مجاز و پشیمان‌ی و تقویت واحدهای نیروی انتظامی را عهده‌دار است.

از این رو یکی از اهداف دشمن بهره‌گیری از فنون تهدیدهای نرم بوده تا از آن طریق، بر روان، عقیده و روحیه کارکنان این یگان تأثیر گذاشته و به‌نوعی اراده و عزم این یگان

را برای مقابله جدی با دشمنان، سست نماید. از مثال‌های مهم این حوزه، می‌توان به وقایع پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ اشاره کرد که در صورت عدم توجه به ملاحظات حفاظتی، می‌توانستیم شاهد بروز شکست‌های حفاظتی در مراحل طراحی عملیات، اجرا و مقابله با دشمن، توسط این یگان باشیم. به همین دلیل توجه به مقوله پیشگیری حفاظتی، می‌تواند نقش بی‌بدیلی در مأموریت‌های یگان ویژه ناجا داشته باشد. در واقع مسئله اصلی این پژوهش، این است که شیوه‌های پیشگیری وضعی برای مقابله با تهدید نرم دشمن کدام‌اند؟ امری که در ادامه به صورت کامل و جامع مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲/الف. اهمیت و ضرورت تحقیق

این تحقیق تلاش می‌نماید در شناخت مهم‌ترین تهدیدها و آسیب‌ها پیرامون کارکنان یگان ویژه و پیدا کردن راهکارهای حفاظتی و اغلب اقدام‌های پیشگیرانه و نیز خنثی‌سازی اقدام‌ها و تهدیدهای نرم دشمن و یا به حداقل رساندن این تهدیدها و آسیب‌ها برای صیانت و حفظ آن‌ها، گام بردارد. انجام این امور به نحو احسن، باعث اقتدار یگان ویژه و انجام بهینه مأموریت‌ها و وظایف محوله خواهد شد.

از موارد دیگری که ضرورت و اهمیت انجام تحقیق را برای محقق ملزم نموده، وجود و یا پایداری بعضی از ریشه‌های تبلیغی سوء دشمن در عملکرد کارکنان بوده که رفع و دفع آن در این برهه زمانی، از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است. شایان ذکر است نتایج حاصل از این تحقیق، قابل تعمیم به سایر استان‌ها و شهرستان‌های انتظامی در سراسر کشور در مقابله با تهدید نرم دشمن می‌باشد.

۳/الف. هدف‌های تحقیق

هدف اصلی: شناخت شیوه‌های پیشگیری وضعی در مقابله با تهدید نرم دشمن.

هدف‌های فرعی:

۱. تبیین شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق افزایش زحمت لازم در برابر تهدید نرم دشمن؛
۲. احصای شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش منافع مورد انتظار در برابر تهدید نرم دشمن؛
۳. شناخت شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش عوامل تحریک در برابر تهدید نرم دشمن؛
۴. تبیین شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر در برابر تهدید نرم دشمن.

۴/الف. سؤال‌های تحقیق

سؤال اصلی: شیوه‌های پیشگیری وضعی در مقابله با تهدید نرم دشمن کدام‌اند؟

سؤال‌های فرعی:

۱. شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق افزایش زحمت لازم در برابر تهدید نرم دشمن کدام‌اند؟
۲. شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش منافع مورد انتظار در برابر تهدید نرم دشمن کدام‌اند؟
۳. شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش عوامل تحریک در برابر تهدید نرم دشمن کدام‌اند؟
۴. شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر در برابر تهدید نرم دشمن کدام‌اند؟

۵/الف. روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف «کاربردی» و از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع تحقیقات

«توصیفی پیمایشی» می‌باشد.

ب. ادبیات نظری

۱/ب. تعاریف و اصطلاحات

• دشمن

واژه دشمن در فارسی معادل کلمه «عدو» در عربی است. لغویون «عداوه» را معادل تجاوز و عدو را مترادف با متجاوز گرفته‌اند. بنابراین هرکس پا را از حد خویش فراتر نهاده و از محدوده خود تجاوز کند، دشمن خواهد بود. منظور از دشمن عبارت است از: اشرار، گروه‌ها و دولت‌هایی که با نظام جمهوری اسلامی ایران در حال جنگ بوده یا قصد براندازی آن را دارند و یا اقدام‌های آن‌ها بر ضد امنیت ملی است (قانون سابق مجازات اسلامی، ماده ۲۵).

• تهدید نرم

تهدید نرم به مجموعه اقدام‌هایی گفته می‌شود که موجب دگرگونی هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری قابل قبول یک نظام سیاسی شود. نوعی سلطه که از طریق استحاله الگوهای رفتاری کشور هدف در الگوهای نظام سلطه‌گر صورت می‌گیرد. تمامی این تحولات که عناصر این دگرگونی فرهنگی را به وجود می‌آورد، تهدید نرم نامیده می‌شود. در تهدید نرم هیچ‌گونه لشگرکشی فیزیکی وجود ندارد و در واقع هجوم و تحمیل فرهنگ بیگانه به شیوه نرم‌افزاری است (فهیمی‌راد، ۱۳۸۸: ۶۱).

• پیشگیری

پیشگیری یعنی جلوگیری، دفع، صیانت، حفظ صحت (دهخدا، ۱۳۷۷).
واژه پیشگیری در فرهنگ به معانی جلوگیری، مانع شدن، مانع سرایت شدن، پیش‌بینی کردن، جلوگیری از رخدادهای بدون ناخواسته آمده است (معین، ۱۳۶۲: ۹۳۲).
عبارت است از کلیه اقدام‌ها و تدابیر حفاظتی که با هدف کاهش فرصت‌ها و موقعیت‌های ارتكابی جرم جاسوسی و همچنین به حداقل رسانیدن وسعت و شدت تبعات و پیامدهای نامطلوب تهدیدهای جاسوسی دشمن، به مورد اجرا گذاشته می‌شود (صفرآبادی، ۱۳۸۸: ۲۵۱).

• پیشگیری وضعی

عبارت است از مجموعه تدابیری که هدف غایی آن‌ها منصرف یا ناتوان ساختن مقطعی بزهکاران مصمم (جاسوسان) از ارتکاب جرم است و از طریق برهم زدن موقعیت جرم صورت می‌گیرد. مانند توسعه محافظت، استفاده از مدیران علمی در پیشگیری و تقویت و نظارت رسمی (محمدنسل، ۱۳۸۷: ۶۳).

هدف این نوع پیشگیری، تأثیرگذاری بر وضعیت شرایط قبل از ارتکاب جرم، وضعیت پیش‌جنایی، آستانه ارتکاب جرم و حین ارتکاب جرم است (گل‌محمدی خامنه، ۱۳۸۵: ۳۲).

پیشگیری وضعی بیشتر با حمایت از آماج‌های جرم و نیز بزهکاران بالقوه و اعمال تدابیر فنی، به دنبال پیشگیری از بزه‌دیدگی افراد یا آماج‌ها در برابر بزهکاران است که در نهایت و به‌طور غیر مستقیم، کاهش بزهکاری نتیجه آن خواهد بود. استواری پلیس و یا نیروهای امنیتی در فضای جغرافیایی معین با تمهیدات حفاظتی در مکان‌ها و محل‌های معین، می‌تواند در چارچوب پیشگیری وضعی قرار گیرد؛ زیرا بدین ترتیب وضعیت و اوضاع و احوال ماقبل و مشرف به بزهکاری به ضرر مجرم تغییر می‌یابد و لاقبل مجرم را از ارتکاب جرم در آن محدوده یا نسبت به آن آماج معین، منصرف می‌کند (عرب‌انصاری، ۱۳۸۷: ۲۵).

از نگاه ژرژ پیکا این نوع پیشگیری ناظر به تدابیری است که فرصت‌ها و مناسبت‌های ارتکاب جرم را کاهش می‌دهد. در واقع پیشگیری وضعی، معطوف به اقدام‌هایی است که در جهت کنترل بزهکاران و بزه‌دیدگان احتمالی صورت می‌گیرد و سه هدف عمده را در دستور کار خود قرار داده است:

- دشوار ساختن ارتکاب جرم؛
- کاهش آماج‌های جرم و جاذبه‌های آن؛
- افزایش خطر ارتکاب جرم (رجبی‌پور، ۱۳۸۳).

ژرژ پیکا پیشگیری وضعی را این‌گونه توصیف می‌کند: «پیشگیری وضعی عبارت است از اقدام به محدود کردن فرصت‌های ارتکاب جرم یا مشکل‌تر کردن تحقق این فرصت‌ها برای مجرمان بالقوه» (پیکا، ۱۳۷۶: ۴۲).

۲/ب. انواع تهدیدها

تهدیدها از ابعاد مختلف دارای انواعی بوده که از جمله می‌توان به تقسیم‌بندی‌های ذیل اشاره نمود:

۱. تهدید داخلی و خارجی: این تقسیم‌بندی به اعتبار محل منبع (عامل) تهدید صورت گرفته است (تریف و دیگران، ۱۳۸۳: ۲۲۸)؛
۲. تهدید بسیط و چندوجهی: گاه یک تهدید تنها یک حوزه یا بعد خاصی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد و گاه چندین حوزه از سوی یک تهدید در معرض خطر قرار می‌گیرند (همان: ۲۲۸)؛
۳. تهدید مستقیم و غیرمستقیم (رسمی و غیررسمی): این تقسیم به اعتبار میزان آشکار بودن نیت‌ها و هویت‌ها در طرف تهدیدکننده قابل تصور می‌باشد (همان)؛
۴. تهدید عمدی و غیرعمدی: در گذشته، تهدیدها تا حد زیادی به نیت عمد تهدیدکننده محدود می‌گردید، اما امروزه وجود برخی پدیده‌ها، حوادث و وقایع، همان نقشی را دارند که تهدیدهای عمدی ایفا می‌نمایند؛ که در این مورد علاوه بر حوادث طبیعی، پدیده‌هایی مانند جهانی شدن، توسعه ارتباطات، قاچاق و جرائم گوناگون، تغییر نسل‌ها و... ارزش‌های اساسی کشورها را در معرض چالش یا نابودی قرار داده‌اند (همان)؛
۵. تهدید سنتی و غیرسنتی: علاوه بر تهدیدهای سنتی که عموماً دولت‌محور و دارای جغرافیای مشخص هستند، تهدیدهای جدیدی مانند تهدیدهای زیست‌محیطی، جرائم سازمان‌یافته، مهاجرت‌ها و... فرو ملی یا فرا ملی، بدون جغرافیای خاص، غیر دولت‌محور و چندوجهی هستند (همان)؛

۶. تهدید متقارن (متناسب) و نامتقارن (نامتناسب): این تقسیم‌بندی به اعتبار میزان تناسب متعارف بین قدرت و تهدید یا تهدید و دفاع صورت می‌پذیرد (همان: ۲۹۱)؛
۷. تهدید ابزاری و واقعی: در برخی از تهدیدها، هدف اصلی تهدیدکننده، موضوع آشکار شده در تهدید نیست (همان)، به‌طور مثال موضوع اصلی تهدید تحریم اقتصادی ج.ا.ا، نفس محدودیت‌ها و فشارهای اقتصادی نیست، بلکه تهدید به تحریم، ابزاری است برای هدف تغییر رفتار در موضوع انرژی هسته‌ای. تهدیدهای ابزاری می‌توانند به‌منظور ایذا، آزمایش یا مقاصد دیگر اعمال گردند (افتخاری، ۱۳۸۵: ۲۴۲-۲۴۱)؛
۸. تهدید دفعی (مشخص) و تدریجی (فرایندی): این تقسیم از جهت مراحل یا دوره شکل‌گیری تهدید صورت می‌گیرد، مثلاً یک تهدید نظامی می‌تواند با یک درگیری کوچک یا کشته‌شدن یک فرد به‌وجود آید، اما تهدیدهایی چون فرهنگی به‌طور سریع یا دفعی اتفاق نمی‌افتد. مقدمات شکل‌گیری چنین تهدیدهایی متعدد است که تنها گذر زمان و تغییرهای فرایندی، آن را امکان‌پذیر می‌کند (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۶۲-۱۶۱)؛
۹. تهدید متمرکز و پراکنده: چنانچه کانون و منبع تهدید مشخص و شفاف باشد، تهدید متمرکز است، اما در صورتی که مرکز ثقل تهدید مبهم و پخش باشد، تهدید غیر متمرکز یا پراکنده است (همان: ۱۶۰)؛
۱۰. تهدید سخت و نرم: در مورد تهدید سخت و نرم، تلقی واحدی وجود ندارد. برخی تهدیدهای نرم را تهدیدهایی غیر نظامی مانند تهدیدهای محیط زیست، جرائم، فساد و... دانسته‌اند که شبیه به بعضی از تقسیم‌بندی‌های قبلی است. دبیر کل سابق سازمان ملل (کوفی عنان) تهدیدهای سخت سازمان را تروریسم و سلاح‌های کشتار جمعی و تهدیدهای نرم را فقر، ایدز، محیط زیست و... معرفی کرد.

۳/ب. هدف‌های تهدید نرم:

۱. استحاله فرهنگی در جهت تأثیرگذاری شدید بر افکار عمومی جامعه مورد هدف با ابزار خبر و اطلاع‌رسانی هدفمند و کنترل شده (که نظام سلطه همواره از این روش برای پیشبرد هدف‌های خود سود جسته است)؛
۲. استحاله سیاسی به منظور ناکارآمد جلوه دادن نظام مورد هدف و تخریب و سیاه‌نمایی ارکان آن نظام؛
۳. ایجاد رعب و وحشت از مسائلی همچون فقر، جنگ یا قدرت خارجی سرکوبگر و پس از آن دعوت به تسلیم از راه پخش شایعات و دامن زدن به آن برای ایجاد جو بی‌اعتمادی و ناامنی روانی؛
۴. اختلاف‌افکنی در صفوف مردم و برانگیختن اختلاف میان مقام‌های نظامی و سیاسی کشور مدنظر در راستای تجزیه سیاسی کشور؛
۵. ترویج روحیه یأس و ناامیدی به‌جای نشاط اجتماعی و احساس بالندگی از پیشرفت‌های کشور؛
۶. بی‌تفاوت کردن نسل جوان به مسائل مهم کشور؛
۷. کاهش روحیه و کارایی در میان نظامیان و ایجاد اختلاف میان شاخه‌های مختلف نظامی و امنیتی؛
۸. ایجاد اختلاف در سامانه‌های کنترلی و ارتباطی کشور هدف؛
۹. تبلیغات سیاه (با هدف براندازی و آشوب)؛
۱۰. تقویت نارضایتی‌های ملت، به‌دلیل مسائل مذهبی، قومی، سیاسی و اجتماعی نسبت به دولت خودی، به طوری که در مواقع حساس این نارضایتی‌ها زمینه تجزیه کشور را فراهم کند؛
۱۱. تلاش برای بحرانی و حاد نشان دادن اوضاع کشور، از راه ارائه اخبار نادرست و نیز تحلیل‌های نادرست و اغراق‌آمیز.

در نهایت هدف از تهدید نرم، تأثیرگذاری بر انتخاب‌ها و کنترل فرایند تصمیم‌گیری و شیوه اطلاع‌رسانی و تغییر در نظام ارزش‌هاست که منجر به استیلاي سیاسی، فرهنگی و اقتصادی آن‌ها می‌شود (امیری، ۱۳۸۷: ۲۴).

۴/ب. اوصاف و ویژگی‌های تهدید نرم

گاه تعریف و شناخت مفاهیم و پدیده‌ها از طریق شناخت اوصاف و ویژگی‌های آن‌ها صورت می‌گیرد. تهدید نرم نیز از این دسته مفاهیم و پدیده‌هاست که می‌توان اوصاف و ویژگی‌های زیر را برای آن در نظر گرفت:

۱. نسبی بودن: تهدید از جهات مختلف، درگیر نسبت است. به عبارت دیگر، نمی‌توان یک مصداق مطلق از تهدید را معرفی کرد. اختلاف زمان، مکان، ارزش‌ها و منافع، بازیگران و... چهره‌های گوناگونی از تهدید را تولید می‌کنند. در واقع امنیت و تهدید مفاهیمی نسبی و تابع زمان و مکان هستند. هیچ کشوری نمی‌تواند به امنیت مطلق دست یابد یا فاقد هیچ قدرت ملی در برابر تهدیدها باشد، چون کشورها براساس افزایش قدرت ملی خود، به دنبال رقابت، کاهش تهدیدها و افزایش امنیت ملی هستند؛
۲. زمینه‌ای و وابسته بودن: تهدید نیز مانند امنیت از نظر مفهومی و مصداقی، زمینه‌ای و وابسته است. امنیت با ارزش‌ها، تهدیدها، توانایی‌ها و تعارض درک می‌شود، تهدید نیز در بین مجموعه‌ای از شرایط و متغیرها، معنا پیدا می‌کند. به همین دلیل گفته شد تهدید یک مفهوم پسینی است؛
۳. ارزش‌محور بودن: تهدید در هر سطح و شرایطی با تصور و وجود ارزش ملازمه دارد و نمی‌توان درکی از تهدید ارائه کرد یا تهدیدی را نشان داد، مگر آنکه لازمه اصلی آن یعنی ارزش نیز وجود داشته باشد. به همین دلیل شفافیت ارزش‌ها در تهدیدشناسی اهمیت دارد؛
۴. سلبی بودن: تهدید جنبه سلبی دارد، زیرا با فقدان، کاهش، نابودی، صدمه، خطر و مانند آن‌ها تفسیر می‌شود؛

۵. فراگیر و عمومی بودن: تهدید یک کالای خاص و ویژه نیست، بلکه این پدیده و مفهوم آن در شئون مختلف حیات بشری قابل مشاهده است و تصور حیات بدون تهدید، ظاهراً در جهان موجود غیرواقعی است؛
۶. انفعالی بودن: اگرچه در تهدید، دو طرف تهدیدکننده و تهدیدشونده وجود دارند، ولی مرکز ثقل درک و تحلیل تهدید در طرف تهدید، مسئله تهدیدشونده است (همان)؛
۷. کاربردی و عملی بودن: درک برخی از مفاهیم و پدیده‌ها، تنها بر توصیف دلالت می‌کند، درحالی که در برخی موارد، درک یک موضوع، فوراً اقدام و تجویز را به دنبال دارد. درک تهدید، بلافاصله مفاهیمی چون لزوم مقابله و دفاع را تولید می‌کند؛
۸. احتمالی و هراس‌انگیز بودن: اگرچه تهدیدها درجات مختلفی دارند، اما نوعی ترس از آثار و عواقب احتمالی و حالت تردید و انتظار در تهدیدها وجود دارد. دشواری تهدیدشناسی و تحلیل امنیتی، تا حدی ناشی از این وصف تهدیدها است؛
۹. کاهش خون‌ریزی و تلفات انسانی: مهم‌ترین وصف و ویژگی تهدید نرم (به ویژه با ورود اینترنت و گسترش آن) کاهش خون‌ریزی و تلفات انسانی است؛ به طوری که در مقاطع تاریخی قرن حاضر موارد متعددی داریم که مناقشه‌ها و تنش‌ها بدون خون‌ریزی (به هر حال به سود یک طرف) پایان گرفته، رژیم‌هایی عوض شده و یا شبه‌انقلاب‌هایی بدون خشونت شکل گرفته است (نادری، ۱۳۸۸: ۱۲)؛
۱۰. حقوقی بودن، عرفی بودن یا قانونی بودن: یکی دیگر از ویژگی تهدید نرم که نسبت به تهدیدهای سخت، ویژگی متمایزی نیز به شمار می‌رود، حقوقی بودن، عرفی بودن یا قانونی بودن فعالیت‌ها و اقدام‌های آن است. بر این اساس در تهدیدهای نرم اغلب آسیب رساندن به طرف مقابل با روش و

ابزارهای علنی صورت می‌گیرد، اما به تحقق، آماج با هدف‌های متفاوت است (عبدالله‌خانی، ۱۳۸۶: ۶۷)؛

۱۱. قابلیت شیوع، پر ظرفیت و با شتاب: علی‌رغم فرایندی بودن شکل‌گیری تهدیدهای نرم، سرعت و ظرفیت شیوع و هم‌افزایی آن بسیار بالاست و در واقع منتظر یک بهانه است. در تهدید نرم ذهنیت‌ها خیلی مهم و تعیین‌کننده است، مثلاً ممکن است انتشار یک کاریکاتور توهین‌آمیز در یک روزنامه یا شبکه اینترنتی ظرف مدت کوتاه چند ساعته، ذهنیت جامعه را در سطح ملی و بین‌المللی تحت‌الشعاع قرار دهد و به یک بحران یا تهدید جدی تبدیل گردد؛

۱۲. پیچیدگی ماهیت: تهدید نرم ماهیتاً یک پدیده بغرنج و پیچیده است، یعنی به راحتی برای همه قابل درک و فهم نیست، بلکه شناخت و ماهیت آن مستلزم مطالعه عمیق و کالبد شکافی است که باید در قلب دستگاه تحلیلی با چارچوب روش‌شناسی مناسب ادراک و شناخته شود. معیارهای هنجارسنجی در محیط یک جامعه دینی با جوامع غیر دینی و لائیک، کاملاً متفاوت است؛ به‌طوری که پدیده حجاب و عفت در جامعه اسلامی از ارزش و هنجار بالایی برخوردار است، درحالی که این پدیده در جوامع غربی و لائیک یک تهدید و ناهنجاری محسوب و با آن مقابله می‌شود؛

۱۳. چند بعدی و چند لایه بودن (سطح‌بندی): منظور از چند بعدی بودن، وجود زمینه‌های تهدید در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی است. نظریه‌پردازان مسائل امنیتی برای سنجش تهدیدها، دو لایه (سطح) مجزا ارائه داده‌اند:

- سطح یا لایه درونی تهدیدها، شامل توان ملی و منافع ملی؛

- سطح یا لایه بیرونی تهدیدها، شامل عمق تهدید، دامنه تهدید، زمان تهدید، مکان تهدید، قدرتمندی بازیگر تهدید و موقعیت تهدید (افتخاری، ۱۳۸۵: ۹۴-۹۱).
۱۴. تنوع و تعدد ابزار: یکی از خصیصه‌هایی که تهدید نرم را پیچیده و متحول می‌نماید، تنوع ابزارهای به‌کارگیری و شیوه‌های استفاده از این نوع ابزارهاست. در این راستا، بازیگران و طراحان سناریوها و صحنه عملیات روانی، از ابزارهای متنوع و مدرن رسانه‌ای در گروه‌های مختلف دیداری، شنیداری و نوشتاری بهره می‌برند، ابزارهای رسانه‌ای تنوع فراوانی دارند که در گروه‌های مختلف، همچون دیداری، شنیداری، نوشتاری، ارتباطی و الکتریکی دسته‌بندی می‌شوند؛
۱۵. تدریجی و غیر ملموس: تغییر و تحول پدیده‌ها در لایه‌های اجتماعی، بسیار پنهان و غیر ملموس است؛ به‌طوری که در شرایط خاصی و در اثر بی‌توجهی و عدم هوشیاری سیستم، به تدریج رشد و نمو می‌کند و خود را به لایه‌های عمیق‌تر (سیاسی و امنیتی) می‌رساند. وقتی به لایه سیاسی و امنیتی رسید، خود را نشان می‌دهد. بنابراین فهم و شناخت پدیده‌های متحول تهدید نرم، نیازمند ابزاری دقیق و متناسب با ماهیت آن می‌باشد؛
۱۶. کم‌هزینه بودن: اشکال ظاهری تهدیدهای نرم بسیار منطقی و توجیه‌پذیر است و کمتر نیازمند استدلال بوده، با آسان‌ترین شکل و ساده‌ترین دلیل در اذهان عمومی جامعه مورد پذیرش واقع می‌شود، چهره‌ای آراسته و جلوه‌ای طبیعی دارد. از ویژگی‌های محسوس تهدید نرم، کم‌هزینه بودن و توجیه‌پذیری آن از حیث مقرون به صرفه بودن است. امروزه گفتمان‌ها حیاتی‌ترین حوزه و سلاح می‌دانند و متقاعد ساختن یک نفر برای پیوستن به خود را بسیار ارزان‌تر از کشتن او می‌دانند و کلمات را کم‌هزینه‌تر از گلوله می‌پندارند؛

۱۷. درونی و ذهنی بودن: تهدید از زمان شکل‌گیری آن دارای مراحل است که ممکن است این مراحل طولانی یا کوتاه باشد. تهدیدها ابتدا فرایندهایی ذهنی هستند که در فرایند زمانی به وقوع می‌پیوندند. باید انگیزه‌ها و بسترهای تهدید شناسایی شود که معمولاً با برآورد تهدیدها، سناریوهای برای مقابله با آن، توسط کشورها طراحی می‌شود. شناخت نیت و هدف‌های دشمن، ابزارها، روش‌ها، آسیب‌ها، فرصت‌ها و... فرایندهایی ذهنی است که براساس آن سیاست دفاعی کشورها تدوین می‌گردد؛

۱۸. داشتن زمینه: شکل‌گیری تهدید نرم همواره دارای پیشینه و زمینه‌های قبلی است، یکی از زمینه‌های ایجاد تهدید نرم، زوال امنیت و متفی شدن عوامل امنیت‌ساز است. بنابراین برای رصد چنین زمینه‌هایی، لازم است اسباب و موجبات زوال امنیت، شناسایی شود.

۵/ب. روش‌های اعمال تهدیدهای نرم

۱. روش‌های گفتاری: یکی از راه‌های نفوذ در مردم و برقراری ارتباط سریع با آنها، این است که بفهمانید همانند آنها و طرف اعتماد آنها هستید. تکنیک‌های اعمال روش‌های گفتاری عبارت‌اند از:

- تکنیک عملیات روانی: طرح‌ها و اقدام‌هایی که به دنبال تشویش، تهییج و تحریک افکار عمومی حول یک موضوع مشخص و با هدف‌های از قبل تعیین شده؛
- تکنیک عملیات ادراکی: تأثیرگذاری بر نگرش‌ها، باورها، عقاید، هدف‌ها و ارزش‌های طرف مقابل، با هدف ایجاد تغییر در مخاطب و هم‌سو نمودن او با هدف‌ها و منافع عمل‌کننده؛
- تکنیک دیپلماسی عمومی: به‌کارگیری آشکار و علنی ابزارها و روش‌های بین فرهنگی و ارتباطات توسط یک دولت در چارچوب سیاست‌های خاص

برای مخاطب قرار دادن مردم یک کشور، با هدف توسعه درک و شناخت متقابل و مجذوب کردن؛

- تکنیک فریب استراتژیک: جعل و ارائه اطلاعات نادرست و یا به‌کارگیری اطلاعات درست در مجرای مدنظر جهت فریب (عبدالله‌خانی، ۱۳۸۶: ۷۱).

۲. روش‌های رفتاری: تکنیک‌های اعمال روش‌های رفتاری عبارت‌اند از:

- تکنیک اعتراض: نشان دادن مخالفت بدون مداخله که در صورت تکرار به مقاومت تبدیل خواهد شد؛
- تکنیک عدم همکاری با دولت: اعمال محدودیت عمومی، عدم توانایی یا خودداری از همکاری‌های سیاسی، اجتماعی و...؛
- تکنیک مداخله غیر خشونت‌آمیز: ایجاد اختلال عمومی در مؤسسه‌ها، سازمان‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های دولت توسط افراد، گروه‌ها و...؛
- تکنیک جذب مخالفان حکومت: جرئت دادن به مخالفان و حمایت از آن‌ها در هنگام سختی؛ با هدف هویت‌بخشی، انسجام‌بخشی، تحریک‌پذیری، افزایش انگیزش و... (همان: ۱۳۸۶).

۶/ب. یگان ویژه و شرح وظایف و مأموریت‌های آن:

در سال ۱۳۷۰ پس از تشکیل نیروی انتظامی، یگان ویژه ناجا با بهره‌گیری از سازمان، نفرات و تجهیزات لشکر ۲۸ روح‌الله کمیته انقلاب اسلامی سابق و یگان‌های امداد ژاندارمری سابق به‌وجود آمد و سازماندهی گردید.

شرح وظایف و مأموریت‌های یگان ویژه عبارت‌اند از:

۱. مقابله و مبارزه مستمر با هرگونه خرابکاری و تروریسم و حرکت‌های مخمل امنیت کشور، بنا به دستور؛
۲. حفاظت از شخصیت‌های داخلی و خارجی، بنا به دستور؛
۳. تأمین حفاظت از اجتماعات، تشکل‌ها و راهپیمایی‌های قانونی و مجاز و مقابله با هرگونه تشکل، راهپیمایی‌ها و اجتماعات غیر مجاز، بنا به دستور؛

۴. مبارزه با مفاسد اقتصادی و اجتماعی، قاچاق کالا، مواد مخدر و... بنا به دستور؛

۵. انجام هرگونه عملیات منظم و نامنظم، بنا به دستور؛

۶. انجام عملیات امدادی، پشتیبانی و کمک فوری به آسیب‌دیدگان حوادث غیرمترقبه؛

۷. همکاری با سایر نیروهای مسلح ج.ا. ایران برابر طرح‌های مصوب پشتیبانی و تقویت واحدهای نیروی انتظامی و کمک به انجام وظایف آنها در شرایط خاص و وضعیت بحرانی بنا به دستور (معاونت طرح و برنامه یگان ویژه، ۱۳۸۸).

۷/ب. تکنیک‌ها و مدل پیشگیری وضعی از تهدید نرم دشمن

تکنیک‌های پیشگیری وضعی در سال ۱۹۹۳ توسط کلارک ارائه شد و شامل ۱۲ تکنیک برای پیشگیری از انواع جرائم خیابانی و غارتگری بود. این تکنیک‌ها در سه دسته ارائه شد و هریک از این سه گروه نیز به چهار تکنیک تقسیم می‌شد: دسته اول افزایش تلاش برای ارتکاب جرم بود که شامل چهار تکنیک بود: سخت‌کردن آماج جرم، کنترل دسترسی به آماج جرم، منحرف‌کردن بزهکاران از آماج‌های جرم، و کنترل وسایل تسهیل‌کننده جرم.

دسته دوم مربوط به تدبیر افزایش خطرات جرم بود که خود چهار تکنیک را دربر می‌گرفت: کنترل ورودی‌ها و خروجی‌ها، نظارت رسمی، نظارت به‌وسیله کارکنان و بالاخره نظارت طبیعی.

هدف دسته سوم از تدابیر پیشگیری وضعی، کاهش منافع قابل پیش‌بینی حاصل از جرم، از طریق از دسترس خارج کردن آماج جرم، مشخص کردن اموال، کاهش وسوسه و نهایتاً از بین بردن منافع جرم بود.

در ادامه، تکنیک‌های پیشگیری وضعی از تهدید نرم دشمن، به تفکیک تبیین خواهد

شد:

۱. تکنیک‌های مبتنی بر افزایش تلاش و زحمت ارتکاب جرم

به نظر کلارک و کورنیش، هر چه زحمت ارتکاب جرم کمتر باشد، عده بیشتری از بزهکاران اقدام به ارتکاب جرم خواهند کرد، برعکس هرچه زحمت بزهکاری و تلاش لازم برای دسترسی به آماج جرم بالاتر برود، افراد بیشتری از ارتکاب جرم منصرف خواهند شد. آن‌ها پنج تکنیک زیر را در این گروه جای دادند:

- سخت کردن آماج جرم؛
- کنترل دسترسی به آماج جرم؛
- غربال خروجی‌ها؛
- منحرف کردن بزهکاران از آماج جرم؛
- کنترل وسایل تسهیل کننده جرم (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۴۸).

روش‌های کنترل دسترسی، ورود به محیط یا فضاها به منظور دسترسی به آماج جرم را برای مجرمان بالقوه سخت‌تر می‌کنند. این شیوه در طراحی‌های شهری برای کاهش ورود افراد غیر مسئول به اماکن معین، به کار گرفته می‌شود (مانند انسداد خیابان‌ها برای پیشگیری از ورود افراد غیر محلی با اتومبیل به یک منطقه). همچنین می‌توان این روش را داخل ساختمان‌ها هم به کار گرفت (مثلاً تعبیه باجه نگهبانی در مجتمع‌های مسکونی عمومی یا خصوصی برای جلوگیری از ورود افراد غیر مجاز)، یا از کلمه‌های عبور و رمز رایانه‌ای برای جلوگیری از دسترسی افراد غیر مجاز به فایل‌های رایانه‌ای استفاده کرد.

یکی دیگر از تکنیک‌های کاربردی پیشگیری وضعی، سعی در نهی مجرمان از انجام جرم است. از جمله مثال‌های این تکنیک، طراحی خاص ایستگاه‌های اتوبوس برای جلوگیری از ورود موتورسواران کیف‌قاپ؛ و نیز تفکیک محل استقرار و ورود و خروج طرفداران تیم‌های رقیب در استادیوم‌های ورزشی، قابل ذکر هستند.

آخرین روشی که جهت افزایش تلاش جهت ارتکاب جرم پیشنهاد گردیده، کنترل وسایلی است که باعث ترغیب به ارتکاب جرم شده و یا برای آن ضروری هستند. قوانین مربوط به ضوابط نگهداری و حمل سلاح، سعی در محدود کردن دسترسی به بعضی از

سلاح‌های خاص را دارند که ممکن است باعث ارتکاب جرم گردند، مثل الصاق عکس روی کارت‌های اعتباری جهت جلوگیری از سوء استفاده از آنها و

درخصوص تهديد نرم تکنیک‌های فوق به ترتیب زیر مصداق پیدا می‌کند:

- ایجاد فرهنگ خودحفاظتی میان کارکنان؛
- اجرای دقیق ضوابط مربوط به صلاحیت امنیتی کارکنان، قبل از به‌کارگیری در یگان ویژه ناجا؛
- ایجاد محدودیت در دسترسی افراد غیر مسئول به اسناد و مدارک؛
- نظارت دقیق بر مسافرت‌ها و مأموریت‌های خارج از کشور، حتی سفرهای زیارتی؛
- ممنوعیت ورود وسایل الکترونیکی به محل کار (دوربین، تلفن همراه، فلش مموری و...)
- تقویت حفاظت از اماکن و تأسیسات ناجا و تعبیه وسایل فنی در محل؛
- ایجاد مراکز نگهداری اسناد ویژه، با هدف حفاظت بهینه از آنها (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۵۰-۴۹).

۲. تکنیک‌های مبتنی بر افزایش خطرهای قابل پیش‌بینی جرم:

یکی دیگر از شیوه‌های منصرف‌کردن بزهکاران از ارتکاب جرم، افزایش خطرهای ملموس ارتکاب جرم است. هر قدر که خطر مترتب بر ارتکاب جرم بیشتر باشد، افراد کمتری رغبت به ارتکاب جرم خواهند داشت. این دسته از تدابیر پیشگیرانه نیز پنج تکنیک زیر را دربر می‌گیرند:

- توسعه محافظت؛
- کمک به نظارت طبیعی؛
- کاهش گمنامی؛
- استفاده از مدیران محلی در پیشگیری؛
- تقویت نظارت رسمی.

طبق نظریه فرصت جرم، فقدان محافظ کارآمد، یکی از عواملی است که موجب افزایش خطر ارتکاب جرم می‌شود. در مقابل تقویت محافظ از آماج بالقوه جرم، موجب انصراف بزهکار بالقوه از عملی کردن تصمیم ارتکاب جرم می‌شود و حتی در صورت اقدام مرتکب نیز موجب ناکامی وی در اتمام موفقیت‌آمیز عملیات اجرایی جرم می‌گردد. افزایش مراقبت همسایگی (یا مراقبت محله) و افزایش مراقبت از کودکان از این دسته از تکنیک‌های پیشگیری محسوب می‌شوند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۵۰).

به نظر آقای دنیس رزنهام، مراقبت رسمی بهترین تکنیک پیشگیری وضعی از جرم است. مراقبت رسمی به مراقبت کاملاً آشکار و محسوسی اطلاق می‌شود که هوشیاری و مراقبت کنترل اوضاع را به بزهکاران بالقوه یادآوری کرده و آن‌ها را متقاعد می‌سازد که در صورت ارتکاب جرم، شناسایی و دستگیر خواهند شد. افزایش احتمال واکنش فوری پلیس و نیروهای محافظ، موجب انصراف بزهکاران بالقوه از ارتکاب جرم می‌شود (همان).

۳. تکنیک‌های مبتنی بر کاهش منافع قابل پیش‌بینی جرم:

این دسته از تکنیک‌ها نیز مبتنی بر نظریه انتخاب عقلانی و همچنین نظریه اقتصادی جرم هستند. مطابق نظریه‌های مذکور، فرد بزهکار با سنجش میزان سود و زیان حاصله، ارتکاب جرم را زمانی انتخاب خواهد کرد که از نظر وی منافع حاصل از جرم، ارزشمندتر از ضررها و خطرهای ناشی از ارتکاب آن باشد. پنج تکنیک در این بخش وجود دارند که عبارت‌اند از:

- نهم کردن آماج جرم؛
- از دسترس خارج کردن آماج جرم؛
- مشخص کردن اموال؛
- برهم زدن بازارهای غیر قانونی؛
- از بین بردن سود (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۵۲).

از بین بردن سود ناشی از ارتکاب جرم، عملاً ارتکاب جرم را به عملی لغو و بی‌نتیجه تبدیل و سرانجام مرتکب را از انجام عملیات اجرایی جرم منصرف می‌کند. بنابراین شاخص‌های (مصادیق) اثربخش پیشگیری وضعی از تهديد نرم دشمن براساس تکنیک‌های مذکور، به شرح ذیل می‌باشد:

- رعایت اصل حیطة‌بندی در دسترسی کارکنان به اسناد و مدارک؛
- کنترل و مهار ارتباط کارکنان با اتباع خارجی؛
- عدم واگذاری مشاغل حساس بدون اخذ نظریه حفاظت؛
- کنترل افرادی که به مرخصی دراز مدت اعزام می‌شوند؛
- برخورد شدید و قاطع قضایی و سازمانی با مجرم.

۴. تکنیک‌های مبتنی بر کاهش تحریک بزهکاران

از آنجاکه تعمیم نظریه اقتصادی و انتخاب معقول در مورد جرائم آنی قابل ایراد به‌نظر می‌رسید و از سوی دیگر در این دسته از جرائم، تحریک آنی جانشین تعقل و حسابگری می‌شود، پس به‌دنبال انتقادهای وارده شده به عدم جامعیت تکنیک‌های پیشگیری «فلسون و کلارک»، دسته چهارم تکنیک‌های پیشگیری وضعی تحت عنوان کاهش تحریک ارائه شد. این تکنیک‌ها تلاش دارند با حذف و یا کاهش اقدام‌های تحریک‌کننده، از انگیزش بزهکاران بالقوه جلوگیری و به این ترتیب وقوع جرائم آنی را منتفی کنند. در زیر مجموعه این دسته از تدابیر، تکنیک‌های زیر قرار دارند:

- کاهش ناکامی و فشار؛
- اجتناب از ستیزه؛
- کاهش تحریک هیجانی؛
- خنثی کردن فشار روانی؛
- نهی از تقلید.

کاهش فشار و ناکامی نیز از فرایند تصمیم‌گیری و همچنین گذار مرتکب از تصمیم به

عمل، جلوگیری می‌کند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۵۳).

شاخص‌های (مصادیق) اثربخش پیشگیری وضعی از تهدید نرم دشمن براساس تکنیک مذکور، موارد ذیل می‌باشد:

- انفکاک کارکنان مسئله‌دار و ناکارآمد؛
- اعتمادسازی بین کارکنان و عناصر حفاظت اطلاعات؛
- توجه ویژه به وضعیت معیشتی کارکنان، با توجه به تورم اقتصادی جامعه؛
- جلوگیری از تقلید اعمال سوء و انگیزه خیانت؛
- پرهیز از اعزام کارکنان نامجرب در مأموریت‌های حساس و مهم.

۵. تکنیک‌های مبتنی بر حذف بهانه‌ها و معاذیر ارتکاب جرم:

از نظر کلارک آخرین گروه از تکنیک‌های پیشگیری وضعی از جرم، از بین بردن بهانه‌هاست. این بهانه‌ها در تکوین فرایند تصمیم‌گیری مرتکب از مرحله تصمیم به عمل نقش مهمی دارند. در این دسته پنج تکنیک اصلی وجود دارند که عبارت‌اند از:

- وضع قواعد؛
 - راهنمایی قبلی؛
 - تحریک وجدان؛
 - کمک به هماهنگی؛
 - کنترل موادمخدر و موارد امنیتی و غیر امنیتی.
- با وضع قواعد و مقررات، می‌توان از بسیاری از زمینه‌های وقوع جرم پیشگیری کرد. اقدام‌هایی مانند ثبت‌نام مسافران در هتل‌ها و تسهیل تنظیم اظهارنامه مالیاتی برای مشاغل گوناگون برای پیشگیری از جرم فرار از مالیات، از معروف‌ترین انواع این تکنیک‌ها به شمار می‌روند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۵۵).

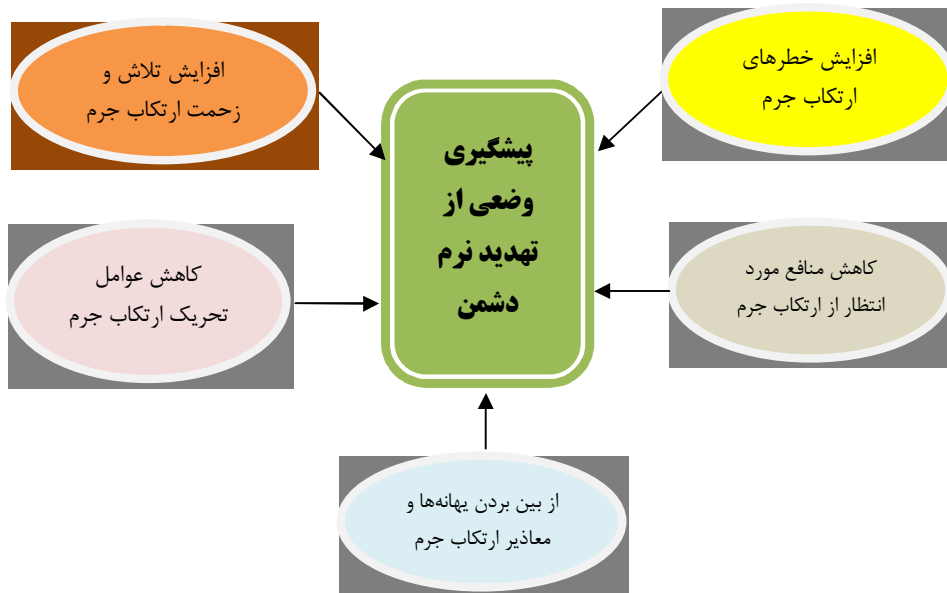
شاخص‌های (مصادیق) اثربخش پیشگیری وضعی از تهدید نرم دشمن براساس تکنیک مذکور را می‌توان موارد ذیل عنوان نمود:

- برگزاری کلاس‌های آگاهسازی در طول سال؛

- پیش‌بینی دروس حفاظتی در طول دوره‌های عرضی و مقاطع مختلف تحصیلی در ناجا؛
- تهیه اقلام، بروشور و جزوات آموزشی، با محتوای تهديدها و آسیب‌پذیری‌ها؛
- تهیه و نمایش فیلم‌های حفاظتی با موضوع تهديد نرم دشمن؛
- جلوگیری از سفرهای غیر ضروری کارکنان به خارج از کشور؛
- برگزاری مسابقات حفاظتی متناسب با تهديدها و آسیب‌پذیری‌ها؛
- توجیه کارکنان درباره نحوه همراهی هیئت‌های خارجی در داخل کشور؛
- عدم پذیرش هرگونه هدایا و... از اتباع خارجی.

در مورد تکنیک‌های پیشگیری وضعی باید گفت که این تکنیک‌ها حاصل مشاهدات علمی استقرایی (تفحص و جست‌وجو کردن) است و به مرور تکمیل شده‌اند و اصلاً بعید نیست که در سال‌های بعد نیز دسته‌های جدیدی به این تکنیک‌ها اضافه شود (محمدنسل، ۱۳۸۷: ۷۴).

مدل پیشگیری وضعی از تهديد نرم دشمن به شرح زیر می‌باشد:

شکل ۱: مدل پیشگیری وضعی از تهديد نرم دشمن

توضیح اینکه وقتی تکنیک‌های مدنظر به‌عنوان اقدام‌های پیشگیرانه صورت پذیرد، هزینه فعالیت‌های تهدید نرم را بالا برده و در نتیجه فعالیت تهدید نرم دشمن، کاهش می‌یابد.

۸/ب. یافته‌های آماری چهار تکنیک از روش‌های پیشگیری وضعی در برابر

تهدیدهای نرم دشمن در حوزه یگان ویژه ناجا

نتایج آزمون فریدمن نشان می‌دهد که از بین چهار تکنیک از روش‌های پیشگیری وضعی در برابر تهدیدهای نرم دشمن، بعد از وقایع انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸، از نقطه نظر جامعه آماری، در خصوص این تکنیک‌ها اظهار نظر که نتیجه به شرح جدول‌های زیر می‌باشد:

جدول ۱: رتبه‌بندی میزان تأثیرگذاری شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق افزایش زحمت لازم

ردیف	گویه	میزان آماره فریدمن
۱	ایجاد محدودیت در دسترسی افراد غیر مسئول به اسناد و مدارک طبقه‌بندی شده و طرح‌های عملیاتی	۵.۲۵
۲	تشدید اقدام‌های حفاظتی مراکز نگهداری اسناد طبقه‌بندی و مستندات تحصیل شده از عملیات‌ها (عکس، فیلم و...)	۵.۲۸
۳	ممنوعیت ورود وسایل الکترونیکی غیر مجاز به محل کار (تلفن همراه لنزدار، دوربین، فلش مموری)	۴.۵۵
۴	بهبود و تقویت حفاظت اماکن و تأسیسات و پیش‌بینی وسایل الکترونیکی مراقبتی در برابر تهدید نرم دشمن	۵.۰۴
۵	رعایت اصل حیطه‌بندی در دسترسی کارکنان به اسناد و مدارک طبقه‌بندی شده، در برابر تهدید نرم دشمن	۴.۶۶
۶	تشدید اقدام‌های صلاحیتی و عدم به‌کارگیری کارکنان مسئله‌دار در مشاغل حساس	۶.۰۰
۷	تشدید اقدام‌های حفاظت اطلاعاتی کارکنان شرکت‌کننده در صحنه‌های عملیات یگان	۴.۴۹
۸	بررسی و کاهش سطح نارضایتی کارکنان در برابر تهدیدهای نرم دشمن	۵.۲۲
۹	استفاده از کدها و رمزهای مکالماتی در ارتباطات رادیویی و کنترل اقدام‌های امنیت ارتباطات	۴.۵۱

نتایج حاصل از یافته‌های آماری جدول فوق، نشان می‌دهد که از نظر پاسخ‌دهندگان، «تشديد اقدام‌های صلاحیتی و عدم به‌کارگیری کارکنان مسئله‌دار در مشاغل حساس» در اولویت اول و «تشديد اقدام‌های حفاظت‌اطلاعاتی کارکنان شرکت‌کننده در صحنه‌های عملیات یگان» در اولویت آخر قرار دارد.

جدول ۲: رتبه‌بندی میزان تأثیرگذاری شيوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش منافع مورد انتظار

ردیف	گويه	میزان آماره فریدمن
۱	برنامه‌ریزی و برگزاری کلاس‌های آگاهسازی با بهره‌گیری از فناوری و رسانه‌های آموزشی مناسب	۵.۱۶
۲	ارتقای سطح مطالعات دشمن‌شناسی کارکنان در برابر تهديد‌های نرم دشمن	۵.۱۳
۳	پیش‌بینی و برگزاری مسابقات حفاظتی متناسب با تهديد‌ها و آسیب‌پذیری‌های نرم کارکنان	۳.۳۱
۴	شناسایی عوامل نفوذی دشمن در بین کارکنان	۵.۴۶
۵	تدوین و انتشار بولتن‌های حفاظتی برای فرماندهان، به‌منظور پیشگیری از تحقق تهديد‌های نرم دشمن	۴.۱۳
۶	برگزاری نمایشگاه‌های حفاظتی مرتبط با تهديد‌های نرم دشمن	۴.۱۷
۷	طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی دروس حفاظتی مناسب و مرتبط با تهديد‌های نرم دشمن، در دانشگاه پلیس و مراکز آموزشی ناجا	۴.۵۴
۸	برخوردهای قانونی فرماندهان با کارکنان متخلف (در راستای کاهش منافع مورد انتظار دشمن)	۴.۱۰

نتایج حاصل از یافته‌های آماری جدول فوق، نشان می‌دهد که از نظر پاسخ‌دهندگان، «شناسایی عوامل نفوذی دشمن در بین کارکنان» در اولویت اول و «پیش‌بینی و برگزاری مسابقات حفاظتی متناسب با تهديد‌ها و آسیب‌پذیری‌های نرم کارکنان» در اولویت آخر قرار دارد.

جدول ۳: رتبه‌بندی میزان تأثیرگذاری شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش عوامل تحریک

ردیف	گویه	میزان آماره فریدمن
۱	بزرگ‌نمایی آثار و تبعات سوء ناشی از تهدید نرم، در راستای کاهش عوامل تحریک دشمن	۳.۷۳
۲	شناسایی و تلاش برای از بین بردن انگیزه‌های خیانت کارکنان در مقابله با تهدید نرم دشمن	۵.۰۳
۳	تهیه و توزیع بروشور، جزوات آموزشی و فیلم‌های داستانی مناسب برای خانواده‌های محترم کارکنان	۳.۸۱
۴	ارتقای سطح بصیرت دینی کارکنان در جهت کاهش عوامل تهدید نرم دشمن	۵.۱۵
۵	ارتقای روحیه خودباوری در کارکنان برای مقابله با کاهش عوامل تحریک دشمن	۵.۲۷
۶	ارتقای سطح بینش سیاسی کارکنان در جهت کاهش تهدید نرم دشمن	۵.۱۷
۷	کاهش سطح مد و تجمل‌گرایی در بین کارکنان، در راستای عدم تحقق تهدیدهای نرم دشمن	۳.۲۶
۸	روشنگری و تبیین شایعات سوء دشمن در جهت کاهش تهدید نرم	۴.۵۸

نتایج حاصل از یافته‌های آماری جدول فوق، نشان می‌دهد که از نظر پاسخ‌دهندگان، «ارتقای روحیه خودباوری در کارکنان در زمینه مقابله با کاهش عوامل تحریک دشمن» در اولویت اول و «کاهش سطح مد و تجمل‌گرایی در بین کارکنان در راستای عدم تحقق تهدیدهای نرم دشمن» در اولویت آخر قرار دارد.

جدول ۴: رتبه‌بندی میزان تأثیرگذاری شيوه‌های پیشگیری وضعی از طریق از بین بردن بهانه و معاذير

ردیف	گويه	میزان آماره فریدمن
۱	اطلاع‌رسانی پيرامون نحوه برخورد‌های قضایی و انضباطی کارکنان مجرم و متخلف در مراسمات صبحگاهی به‌منظور از بین بردن بهانه‌ها و معاذير	۴.۱۸
۲	توجه ویژه به وضعیت معیشت و رفاه کارکنان در زمینه کاهش و از بین بردن بهانه‌ها و معاذير	۵.۷۹
۳	بیان مستمر عبرت‌ها برای از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد‌های نرم دشمن	۴.۴۹
۴	برگزاری نشست‌های آگاهسازی حفاظتی در زمینه از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد نرم دشمن	۴.۶۷
۵	پاسخگویی به ابهامات و شبهات حفاظتی کارکنان در زمینه از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد نرم دشمن	۴.۹۶
۶	ارائه خدمات و امتیازات مادی و معنوی به کارکنان در جهت از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد نرم دشمن	۵.۱۰
۷	ارتقای سطح شخصیتی کارکنان در زمینه از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد نرم دشمن	۵.۲۹
۸	آگاهسازی حفاظتی کارکنان در ارتباط با مجرمان، مفسدان و متخلفان در از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد نرم دشمن	۵.۲۶
۹	توجیه حفاظتی کارکنان در راستای رعایت شيوه‌نامه‌های حفاظتی در استفاده از فضای مجازی در زمینه از بین بردن بهانه و معاذير در برابر تهديد نرم دشمن	۵.۲۵

نتایج حاصل از یافته‌های آماری جدول فوق، نشان می‌دهد که از نظر پاسخ‌دهندگان، «توجه ویژه به وضعیت معیشت و رفاه کارکنان در زمینه کاهش و از بین بردن بهانه‌ها و معاذير» در اولویت اول و «اطلاع‌رسانی پيرامون نحوه برخورد‌های قضایی و انضباطی کارکنان مجرم و متخلف در مراسمات صبحگاهی به‌منظور از بین بردن بهانه‌ها و معاذير» در اولویت آخر قرار دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

یگان ویژه نیروی انتظامی که وظیفه کنترل و مقابله با تجمعات، اغتشاشات، شورش‌های خیابانی و... را عهده‌دار می‌باشد، می‌تواند رویکردهای مختلفی را برای اجرای هرچه بهتر مأموریت خویش لحاظ نماید. با توجه به اصل مهم «پیشگیری بهتر از درمان»، بدیهی است که توجه به رویکرد پیشگیری وضعی در مقابله با تهدید نرم دشمنان، می‌تواند بیشتر و بهتر از اقدام‌های مقابله‌ای متمر ثمر واقع گردد.

در این پژوهش، اصول و تکنیک‌های پیشگیری وضعی، مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از یافته‌های آماری چهار تکنیک از روش‌های پیشگیری وضعی در برابر تهدیدهای نرم دشمن در حوزه یگان ویژه ناجا، مبین این است که بایستی مسئولان و متولیان امر، به ترتیب موارد زیر را در روند اقدام‌های پیشگیرانه، مدنظر قرار دهند:

- پیشگیری وضعی از طریق افزایش زحمت لازم در برابر تهدید نرم دشمن، از همه تکنیک‌ها مهم‌تر بوده و باید در اولویت اول برنامه‌ریزی مسئولان قرار گیرد؛
- پیشگیری وضعی از طریق از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر در برابر تهدید نرم دشمن، در جایگاه دوم قرار دارد؛
- پیشگیری وضعی از طریق کاهش منافع مورد انتظار در برابر تهدید نرم دشمن، در جایگاه سوم قرار دارد؛
- و شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق کاهش عوامل تحریک در برابر تهدید نرم دشمن، در جایگاه چهارم قرار دارد.

هریک از گویه‌های مربوط به تکنیک‌های فوق نیز رتبه‌بندی گردید. به‌طور مشخص، سه راهکار اصلی درخصوص هر یک از تکنیک‌های مزبور، ارائه می‌گردد:

۱. سه راهکار اصلی پیشگیری وضعی از طریق افزایش زحمت لازم در برابر تهدید نرم

دشمن:

- تشدید اقدام‌های صلاحیتی و عدم به‌کارگیری کارکنان مسئله‌دار در مشاغل حساس؛

- تشدید اقدام‌های حفاظت اطلاعاتی کارکنان شرکت‌کننده در صحنه‌های عملیات یگان؛
 - ایجاد محدودیت در دسترسی افراد غیر مسئول، به اسناد و مدارک طبقه‌بندی شده و طرح‌های عملیاتی.
۲. سه راهکار اصلی پیشگیری وضعی از طریق کاهش منافع مورد انتظار در برابر تهدید نرم دشمن:
- شناسایی عوامل نفوذی دشمن در بین کارکنان؛
 - برنامه‌ریزی و برگزاری کلاس‌های آگاهسازی، با بهره‌گیری از فناوری و رسانه‌های آموزشی مناسب؛
 - ارتقای سطح مطالعات دشمن‌شناسی کارکنان در برابر تهدیدهای نرم دشمن.
۳. سه راهکار اصلی پیشگیری وضعی از طریق کاهش عوامل تحریک در برابر تهدید نرم دشمن:
- ارتقای روحیه خودباوری در کارکنان، در زمینه مقابله با کاهش عوامل تحریک در برابر تهدید نرم دشمن؛
 - ارتقای سطح بینش سیاسی کارکنان در جهت کاهش عوامل تحریک در برابر تهدید نرم دشمن؛
 - ارتقای سطح بصیرت دینی کارکنان در جهت کاهش عوامل تهدید نرم دشمن.
۴. سه راهکار اصلی شیوه‌های پیشگیری وضعی از طریق از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر در برابر تهدید نرم دشمن:
- توجه ویژه به وضعیت معیشت و رفاه کارکنان در زمینه کاهش و از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر؛
 - ارتقای سطح شخصیتی کارکنان در زمینه از بین بردن بهانه و معاذیر در برابر تهدید نرم دشمن؛
 - آگاهسازی حفاظتی کارکنان در ارتباط با مجرمان، مفسدان و متخلفان، در از بین بردن بهانه و معاذیر در برابر تهدید نرم دشمن.

منابع

- پیکا، ژرژ (۱۳۷۶)، «پیشگیری از جرائم شهری»، ترجمه عزیز طوسی، ماهنامه دادرسی سازمان قضایی نیروهای مسلح، شماره دوم.
- تریف، تری و دیگران، (۱۳۸۳)، «مطالعات امنیتی نوین»، ترجمه علیرضا طیب و وحید بزرگی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، «لغت نامه دهخدا»، تهران: نی.
- رجبی پور، محمود (۱۳۸۳)، «درآمدی بر پیشگیری مقتدرانه پلیس»، فصلنامه دانش انتظامی، سال پنجم، شماره سوم.
- صفرآبادی، ایمان (۱۳۸۸)، «جاسوسی و ضد جاسوسی»، معاونت آموزش ناجا.
- عبدالله خانی، علی (۱۳۸۶)، «تهدیدهای امنیت ملی؛ شناخت و روش»، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر.
- عرب انصاری، مهدی (۱۳۸۷)، «بررسی شیوه های اثربخش حفاظت از اسناد و مدارک طبقه بندی شده در برابر تهدید جاسوسی»، دفتر تحقیق و پژوهش ساحفاناجا.
- فهیمی راد، حمید (۱۳۸۸)، «تهدید نرم، حربه نرم افزاری نوین»، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، سال چهارم، شماره یازدهم.
- «قانون مجازات اسلامی».
- گل محمدی خامنه، علی (۱۳۸۵)، «مدیریت پیشگیری از جرائم»، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۸۶)، «پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم»، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، سال اول، شماره پنجم، تهران: حدیث کوثر.
- محمدنسل، غلامرضا، مطهری زاده، ابوالفضل (۱۳۸۷)، «بررسی روش های پیشگیری وضعی از ضرب و شتم متهمین»، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، شماره ۷.
- معین، محمد (۱۳۶۲)، «فرهنگ فارسی معین»، تهران: اشجع.
- نادری، شبنم (۱۳۸۸)، «تهدید نرم»، روزنامه کیهان، شماره ۱۹۵۰۰، تهران.